

re refundantur; sed Instar pignoris eam retinere potest, ex regula generali (l. 18. §. 4. ff. commodati.) At in recompensationem debiti non venit depositum, c. 2. h. t. l. 11. C. eod. ibi: nullamque compensationem, et lib. fin. C. de compens.; nam exuberantia bonæ fidei, et specialis obligatio ad rem depositam restituendam, non admittit hanc compensationem.—3.º Utraque ista actio est civilis, quam prætor suo interdicto adjuvat; personalis, utpote ex contractu rei persecutoria, bonæ fidei, perpetua, et transitoria. Directa, si in sententia condemnatoria est expressa causa doli, infamat (§. 2. Instit. de pæn. temer. litig. l. 10. h. t.) Dolus autem probari potest ex confessione depositarii, ex conjecturis; ut si, rebus suis salvis, alienas interire permisit (c. fin. h. t.); si actum prohibitum posuit, ex quo damnum secutum est etc. Ceterum licet dolus præteritus remitti possit, non tamen futurus; quia talis remissio invitaret ad delinquendum (l. 4. §. 7. ff. h. t.) Vide Reiff. à n. 32. et selectos casus, qui afferuntur in ff. et C. h. t.

Connexio præcedentium et consequentium.

Compilator noster tres contractus reales tribus præcedentibus titulis complexus est, ceteris omissis, vel in alium locum rejectis; nam de mutuo agetur lib. 5. tit. de usuris, et de pignore hic infra tit. 21. Nunc in sequentiationem aggredior de contractibus consensualibus in specie.

TITULUS XVII.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE. ^a

130. Nota I. Emptionem-venditionem apud veteres usurpatam fuisse pro quacumque permutatione et alienatione (§. 2. In. h. t.) Hodie emptio-venditio est, contractus consensualis bilateralis super re pro certo pretio extradenda. Ex qua definitione patet, tria esse substantialia requisita hujus contractus; scilicet, *mutuum consensum*, *rem* seu mercem, et *pretium*, seu pecuniam: traditio verò mercis, et pretii pertinet solum ad integritatem, et complementum emptionis-venditionis.

Nota II. Venditionem variè dividi: — 1.º In generis, et speciei. *Venditio generis* est, dum ex pluribus ejusdem generis rebus, una indeterminatè venditur, v. g. una ovis ex grege. *Venditio speciei* est, dum una numero res venditur, ut hæc ovis. In quibus vocibus nota genus et speciem apud Ju-

^a—Agitur de hac materia in Extravag. com. h. t.—In Decreto Can. 21. eos. 4. q. 1. et 1. q. 3.—Sed potissimum tractatio ista desumitur ex jure civili in Institutionibus lib. 3. tit. 24.—In Pandectis lib. 18. per tot. lib. 19. tit. 1. lib. 21. per tot.—In Codice lib. 4. tit. 38. usque ad tit. 63.

ristas idem esse, quod speciem et individuum apud philosophos.—2.º Dividi in venditionem *ad corpus*, et *ad mensuram*. *Venditio ad corpus*, seu per aversionem, est, quando plura genera, aut species sine numeratione, admensuratione, et adponderatione per modum unius venduntur, ut totus acervus tritici, omnes imagines in cumulo. Dicitur *ad corpus*, quia non singulæ partes seorsim, sed totum corpus ex partibus conflatum venditur. Dicitur *per aversionem*, quia venditor et emptor, quasi avertuntur à distincta consideratione partium, et circa rem in confuso paciscuntur. *Venditio ad mensuram*, seu quantitatem, seu ad modum est, dum venditur certa quantitas specierum sub genere contentarum, ut tradatur per adnumerationem, vel admensurationem, vel adponderationem; ut centum oves ex grege, centum amphoræ vini ex vase, centum libræ carnis ex bove occiso. Ex quo patet, quod in venditione ad corpus non attendatur quantitas numeri, mensuræ et ponderis; benè verò in venditione ad modum, seu quantitatem.—3.º In *œconomicam*, et *negotiatoriam*. *Œconomica*, seu naturalis aut necessaria est, qua paterfamilias vendit sua superflua. ut alia necessaria pro se suaque familia emat. *Negotiatoria*, seu artificia, lis est, qua quis aliqua emit, ut ea carius vendat, vel immutando speciem, ut ex frumento farinam aut panem faciendo; vel sine mutatione, ut frumentum revendendo.—4.º In *privatam*, quæ fit privata conventionione partium; et *publicam*, quæ fit auctoritate judicis: ut si bona debitoris vendantur sub hasta. Scriptura ex conventionione partium adhiberi potest in emptione-venditione; de jure autem non est necessaria, nisi ad faciliorem probationem.

His præactis, in hac amplissima materia breviter more meo agam.—1.º De substantialibus hujus contractus.—2.º De pactis ei admisceri solitis.—3.º De obligationibus venditoris et emptoris; ac resolutione hujus contractus.

§. I.

De personis, merce, et pretio emptionis-venditionis.

131. Q. I. *Qui emere, et vendere possint?*

R. Regulariter omnes, qui rerum suarum liberam administrationem habent (l. 14. C. de contrah. empt.) Qui verò pacisci prohibentur, etiam emere et vendere sunt prohibiti. Specialiter prohibentur personæ nobiles perniciosum civitatibus commercium exercere (l. 3. C. de commer. et mercat.); milites in provinciis prædia comparare (l. 9. ff. de re milit.); Judex bona à se subhastata emere: uti et alius, qui venditioni auctoritatem præstat, sicut tutor à pupillo (l. 46. 62. ff. de contrah. empt.) Porrò, consensus ementis et vendentis debet esse verus absque fictione, dolo et errore substantiali moraliter præsens, et regulariter libera coactione. Sed:

132. Q. II. *An quis cogi possit ad venditionem, aut emendum?*

R. 1.º Regulariter non (*l. 13, 14. C. de contr. empt.*); nam contrahere est libertatis.

2.º In casu necessitatis, vel publicæ utilitatis, magistratus cogere potest ad vendendum justo pretio taxato, v. g. frumentum tempore famis et inopiæ; vel ad vendendam domum pro fortalitiis, Ecclesia; et prohibere ne frumentum, vel aliæ merces exteris vendantur. Item si timeatur communis inopia, vel obsidio loci, quilibet civis cogi potest ad res necessarias pro tali casu emendas. In civitatibus habentibus *jus stapulæ*, merces certæ illatæ ibi vendi debent, nec inde referri, ut Colonia, Hamburgi etc.; habentibus verò *jus emporii*, merces quidem illatæ vendi possunt, non tamen aliis, quàm mercatoribus. Clerici autem et religiosi in casu necessitatis, non à laico, sed à iudice ecclesiastico cogi possunt ad vendendum, v. g. frumentum; nisi iudex ecclesiasticus id negligeret: tunc enim via defensionis, quam jus naturale permittit, horrea Clericorum aperiri, et frumentum justo pretio divendi posset ad publicæ necessitati consulendum; si quidem necessitas non habet legem.

3.º Princeps laicus, nisi munitus sit indulto Apostolico, non potest erre legem amortizationis, quæ prohibeat suis subditis, ne bona vendant Ecclesiis et monasteriis; atque ita ea transferant in manus mortuas. Nam id adversatur libertati Ecclesiasticæ, et sub excommunicatione prohibetur, *c. fin. de immun. Eccl. in 6.* et in casu 15 Bullæ Cœnæ.

133. Q. III. *Quæ res vendi possint?*

R. Materia venditionis est omnis res commercio humano subjecta, sive corporalis, sive incorporalis; modò sit certa, et saltèm moraliter existens, et vendi specialiter non prohibita (*l. 34. §. 1. ff. de contr. empt.*) Nam sicut venditio, ita et materia venditionis est de genere permissorum. Unde:

1.º Vendi potest res non tantùm propria, sed etiam aliena (*l. 28. ff. de contr. empt.*); nam tali venditione non præjudicatur domino, cum is rem suam à quocumque repetere possit, *ibid*; neque enim talis venditio est alienatio, cum jus in re non tribuat, sed hoc maneat penes dominum rei (*l. 1, 2, 5, 6. C. de reb. non alienand.*) Sed in effectu est discrimen; nam si venditor, et emptor scit rem alienam, neuter obligabitur; putà nec venditor ad rem tradendam, nec emptor ad pretium solvendum: si emptor solus scit, non obligabitur venditor: nec tamen ex vendito quidquam consequetur, putà pretium. Si venditor scit, et emptor ignorat, utrimque obligatio contrahitur: quo casu emptor bonæ fidei accipit vacuum possessionem rei cum conditione usucapiendi; nisi interim dominus rem vindicet (*l. 34. §. 3. ff. de contrah. empt.*)

2.º Vendi potest res, quæ speratur exitura: ut partus ancillæ, fructus nascituri etc., dummodò aliquid nascatur; secus emptio, utpotè conditionata, solveretur. At si vendatur spes, seu jus, cujus effectus ex natura sua est fortuitus, ut jactus retis, lusus aleæ, captura volucrum, venditio est firma, etsi nihil capiatur (*lib. 1. ff. de condit. et demonstr. lib. 8. in fin. ff. de contrahend. empt.*) In eo tamen casu, quo emptæ est captura pi-

selum, si quid pretiosi loco piscium, vel cum piscibus extractum sit, non erit emptoris, sed piscatoris; cum super hoc non sit actum. *Zoes ff. hoc tit. num. 26.*

3.º Vendi potest jus venandi, ligandi, et alia similia jura pretio æstimabilia: uti et hæreditas delata (*toto tit. ff. de hæredit. vel action. vendit.*); non tamen hæreditas viventis (*l. 1. eod. et l. fin. C. de pact.*), nisi testator consentiat. Porro, si hæreditas vendita est cum modo et quantitate, seu determinatione rerum hæreditariarum, res solùm determinatæ censentur emptæ, et non aliæ (*lib. fin. ff. de hæredi. vendita.*) At si hæreditas, prout est jus, indeterminatè et simpliciter vendita est, omnia jura et onera transeunt in emptorem, sicut transivissent in hæredem; adeoque emptor tenetur de evictione, si res aliena in hæreditate reperta fuerit (*lib. 2. princ. ff. eod.*) An verò jus accrescendi transeat in emptorem, acriter in utramque partem disputant Civilistæ. Negant Jason, Cujac. Gomez. Vinn. et alii, sed Bartoli, Hunn. Harppr. Schmier. et aliorum affirmantium opinio videtur probabilior, ex *lib. 2. §. 3. 4. 9. ff. eod.*, ubi Ulp. docet, emptori ovenire omne jus venditoris, *non solum quod jam pervenit, sed et quod quandoque pervenerit*; ergò etiam jus accrescendi, cum portio deficiens, quasi jure alluvionis adhæreat alteri portioni in emptorem translata.—Nec obstat, quod hæres post venditionem adhuc maneat hæres (*lib. 88. ff. de hæredib. institut. lib. 43. §. fin. ff. de vulgar. subst.*); nam in effectu non manet hæres, sed in locum ejus emptor surrogatur, ejusque nomine jus habet ad portionem alteram à cohærede repudiata.

4.º Vendi possunt actiones reales et personales (*lib. 17. ff. de hæred. vendit.*), paucis exceptis; uti sunt litigiosæ, populares, criminales, actio retractus jure sanguinis competens, quæ ex communi DD. à materia venditionis eximuntur. Porro si nomina seu chirographa debitorum sint liquida, et faciliè consequibilia, tanti emenda sunt, quanti constant, ut debitum 100 pro centum. At si difficulter et molestè sint consequibilia, per lites et alia incommoda, ex communi hominum persuasione minùs valent, et consequenter minoris emi possunt. Ne autem fraudibus et cupiditatibus, lucrisque improbis indulgeretur, Imper. Anastasius (*lib. 22. C. mandati*) et Justinian. (*lib. fin. eod.*) constituerunt, ut emptor nominis, qui non justo, sed viliori pretio emit, plus à debitore cesso non peteret, quàm dederit venditori, residuumque pretii eidem venditori restitueretur.

134. Q. IV. *Quæ res vendi sint prohibitæ?*

R. 1.º Omnes res extra commercium humanum existentes, ut res sacræ, religiosæ et sanctæ, et publicis usibus deputatæ: cujusmodi sunt gratia divina, missa, absolutio, templa, cæmeteria, fora etc. (*l. 6. de ff. contrah. empt.*); res tamen sacræ secundùm materiam æstimabiles, ut calices, casulæ etc. in casu necessitatis vendi possunt: et quidem, si vendantur ad usum profanum, priùs confringi et execrari debent; si ad usum sacrum, integra vendi poterunt, modò ratione consecrationis majus pretium simoniacè non exigatur (*Can. 70. aurum. 12. q. 2. Can. hoc jus 10.*

g. 1. *Auth. præterea C. de SS. Eccl.*)—2.º Res de se malæ, ut philtrum amatorum, prostitutio corporis etc.—3.º Liber homo (*lib. 6. ff. de contr. empt.*), cum libertas sit res inæstimabilis (*l. 106. ff. de R. J.*)—4.º Fundus dotalis (*l. 3. ff. de fund. dot.*)—5.º Res propria emptoris (*l. 61. ff. de contrah. emp.*); nam quod meum est, ex alia causa fieri meum non potest, nisi sub conditione, *quia fortè speratur meum esse desinere (cit. l. 61.)*—6.º Denique, vendi non possunt res, quæ specialiter à jure, testatore, vel ex pacto vendi prohibentur. Sic barbaris purpura, sericum, vinum, sal, ferrum, arma, et simil' a vendi prohibentur (*tit. C. quæ res venire non poss. et tit. C. quæ res exportar.*) Item à testatore prohibentur vendi fideicommissa, confirmante hanc prohibitionem consuetudine, et lege Principum. Denique ex pacto potest res aliqua dari cum conditione, ne vendatur et alienetur.

Lex, et testator beneficio juris, ipsam rem afficiunt, ut venditio sit irrita: pactum verò privatum non videtur obstare valori venditionis (*l. 3. C. de cond. ob caus. l. pen. ff. in fin. ff. de pact.*); nam pactum non afficit ipsam rem; sed contra violatorem pacti datur conditio personalis, non vindictio: quo sensu explicatur *l. fin. C. de reb. alien. l. fin. C. de pactis inter empt.* Paritas verò à servo manumitti prohibito non tenet; quia talis conditio ossibus, seu personæ servi coheret, *l. 5. C. si mancipium ita: pactum verò rei non cohæret, sed personam obligat.*

135. Q. V. *Quo pretio res vendi possint?*

Ante resp. nota, pretium esse duplex: *legale*, seu legitimum, quod à lege, seu republica taxatum est; et *naturale*, seu vulgare, quod, attenda rerum natura, necessitate, utilitate, aliisque circumstantiis ex commun privatorum judicio taxatur. Prius consistit in indivisibili, nec à privatis mutari potest; posterius habet latitudinem *summi, medii, et infimi*, ita ut quodlibet ex his justum sit, v. g. summum pretium est 100, medium 98, infimum 94.

R. 1.º Pretium hodie consistit in pecunia (*l. 1. ff. de contr. empt.*), sive sit pecunia propria, sive aliena. Nam et fur aliena pecunia emere potest, v. g. equum (*l. 1 et pen. C. si quis alteri.*): quo casu res empta cum fructibus cedit emptori, pecunia verò furtiva non fit venditoris, nisi bona fide eam consumat, alienando, vel suæ permiscendo, ut discerni nequeat.

Ipse autem emptor aliena pecunia emens tenetur reparare omnia damna, quæ, sive domino talis pecuniæ causa, sive venditori acciderunt.—2.º Pretium pecuniarium debet esse *verum et sincerum*, non fictum et simulatum: ut si quis una drachma domum venderet; nam donare potiùs, quàm vendere censeretur.—3.º *Justum*, seu *æquale merci*: et ideo, maximè in foro conscientiæ reprobatur pretium arbitrarium, ut quidlibet quolibet pretio vendi, aut emi possit (*lib. 63. ff. ad L. Falcid.*) Nam emptio-venditio est actus justitiæ commutativæ; ergò exigit æqualitatem inter mercem et pretium, vel naturalem, vel legalem, à republ. definitam. Unde nec mercatores merces exoticas quolibet pretio vendere possunt, sed justo duntaxat, computatis omnibus sumptibus, periculis, novitate, utilitate et aliis adjunctis.—4.º Si pretium justè taxatum est à Principe, illud obser-

vare tenentur subditi exteri, cum ratione contractus sortiantur forum: imò et Clerici ac Religiosi, saltè indirectè, ut sunt membra communitatis: neque indigenæ carius debent vendere exteris, sub pœna excommunicationis (*cap. 1. hoc tit.*)—5.º Si pretium legale est minus vulgari, tenetur venditor sequi pretium legale justè taxatum; secus peccat contra legem, et ad restitutionem tenetur, nisi mutatis circumstantiis, pretium legale evaderet injustum. At si pretium legale est majus vulgari, et taxatum fuit in gratiam emptorum, venditor tenetur sequi pretium vulgare, ne lex volens favere emptoribus, in eorum odium detorqueatur. Si verò taxatum est in favorem venditorum, potest exigere pretium legale, ut 100 pro jure exigendi quinque annuos florenos.

136. Q. VI. *Ex quibus causis variari possit pretium?*

R. 1.º Augeri potest ob inopiam mercium et emptorum copiam, ob majores labores, pericula, sumptus in eis colligendis et conservandis, ob lucrum cessans et damnum inde emergens, ob periculum amittendi, vel diu et difficulter obtinendi pretii, dum merces dantur ad creditum morosis debitoribus etc. Decrescit verò pretium, si adsit mercium copia, si res cumulativè, et non singulativè vendantur etc.; nam licet res eandem retineat intrinsecam bonitatem, hæc tamen sola non attenditur in taxatione pretii, sed etiam aliæ circumstantiæ.

2.º Sola indigentia, necessitas, vel utilitas particularis non sufficit, ut res carius vendatur, vel vilius ematur (*S. D. 2, 2. q. 77. a. 1.*); nam talis indigentia, vel utilitas, non est aliqua pars mercis; ergò non sufficit, ut v. g. venditor vendat carius, quia emptor tali re indiget; vel emptor emat vilius, quia venditor opus habet pecunia.

3.º Privata notitia de pretio brevi minuendo, vel augendo, per se non obest, quominus currenti pretio venditor vendere, et emptor emere possit, ut fecit Joseph (*Gen. 41.*) Nam currens pretium est justum; notitia verò privata non facit illud injustum, nec ponit aliquod vitium intrinsecum in merce; ergò. Per accidens autem charitas suadet contrarium agere pro casu, quo per hujusmodi emptiones-venditiones proximus in extremam, vel gravem necessitatem redigeretur. Et hæc de substantia emptionis-venditionis, de qua plures selecti casus legi possunt *tit. ff. et C. de contrah. empt.*

§. II.

De pactis venditioni admisceri solitis:

137. Pacta ista sunt: arrha, lex commissoria, addictio in diem, retrovenditio, et jus retrahendi.

138. Q. I. *Quid sit, et quid juris circa arrham?*

R. 1.º Arrha, seu arrabo est id, quod datur in securitatem, vel confirmationem contractus; et quandoque computatur in sortem pretii, quan-

doque non, sicut convenit inter contrahentes (*pr. Inst. h. t.*)—2.º Si arrhatur in securitatem contractus faciendi, licet quidem à contractu absint, sed emptor arrham datam perdit: venditor verò resiliens, duplum arrhæ pendere cogitur, nisi adesset justa causa [resiliendi; quo casu nulli pœnæ locus est (*pr. Inst. h. t. l. 11. §. 6. ff. de action. empt.*)] At si arrha data est in confirmationem contractus jam initi, non licet, altero invito, à contractu resilire (*l. 3, 6, 7. C. de rescind. vend.*); nam contractus ex postfacto sunt necessitatis; quam necessitatem non tollit, sed firmat arrha, nisi aliter conventum fuisset.

139. Q. II. *Quid sit, et quid juris circa legem commissoriam?*

R. 1.º Lex commissoria est conventio, ut, nisi emptor intra præfixum tempus solverit, res sit commissa, seu venditio resoluta et nulla (*l. 2, 5. ff. de lege commissor.*) In jure Canon. vocatur *pactum legis commissoriæ*, seu conventionis privatæ de committenda, seu resolvenda venditione, cum etiam pactum sit lex privata (*l. 20. §. 1. ff. de pact.*)—2.º Pretio intra præfixum tempus non soluto, venditor vi legis commissoriæ in arbitrio habet, vel irritare, seuolvere venditionem, vel ea stando agere ad implementum contractus, seu ad solutionem pretii (*l. 2, 3, 4, et seqq. ff. de leg. commiss.*); electione autem facta, variare non potest (*l. 4, 6, 7. eodem.*) Quòd si venditor eligat resolutionem contractus, non tantum res, sed etiam omnes fructus rei ad eum redeunt (*l. 4, 5. eod.*), quia emptor non acquisivit dominium rei et fructuum irrevocabile, sed revocabile, resoluta titulo emptionis.

140. Q. III. *Quid sit, et quid juris circa additionem in diem?*

R. 1.º Addictio in diem est conventio, ut venditor rem primo emptori venditam, licet possit vendere alteri emptori, si is intra præfixum tempus meliorem conditionem obtulerit, hoc est, majus pretium, vel faciliorem solutionem, vel generaliter quamcumque meliorem utilitatem; sicut accedit in venditione publica sub hasta, à qua hoc pactum originem habet. Dicitur *in diem addictio*, quia res primo emptori non attribuitur perpetuò, sed in certum diem, si interim alius meliorem conditionem non obtulerit (*l. 1. ff. de in diem addict. l. 2. §. 4. ff. pro emptor.*)—2.º Hoc pactum de se est licitum, cum nullibi à jure Canon. reprobetur: et regulariter venditionem non facit conditionatam suspensivè, sed absolutam relinquit; nam eventus melioris conditionis non suspendit, sed resolvit contractum; adeoque est tantum conditio resolutive, quæ non officit contractui absoluto (*l. 1. ff. de in diem addict.*) Unde emptor statim fit dominus rei, dominio saltè revocabili, fructus suos facit, jus habet rem pignorandi, vindicandi, agendi interdicto *quod vi, aut clam*, et tanquam dominus suscipit periculum rei emptæ (*l. 2, 4. eod.*) At si venditio celebraretur sub conditione suspensiva, nihil horum, pendente conditione, haberet emptor (*ibid. et l. 2. §. 2. ff. pro emptor.*)—3.º Si tempore lapso, melior conditio non est oblata, res fit emptoris irrevocabiliter; at si melior conditio oblata est, venditio resolvitur; res cum fructibus extantibus etiam virtualiter, seu in augmento, restituitur venditori, *l. 4, 6. ff. de in diem addict.*, ubi de hac materia plures casus legi possunt.

141. Q. IV. *Quid sit, et quid juris circa pactum de retrovendendo?*

R. 1.º Pactum retrovendendi est conventio, ut emptor vel possit, vel debeat rem emptam revendere venditori (*l. 2. C. de pact.*) Fieri potest, vel *in gratiam solius venditoris*, ut ei petenti res empta revendi debeat; vel *in gratiam solius emptoris*, ut is eam rem venditori revendere possit; vel *in gratiam utriusque*, dum uterque se obligat: emptor quidem ad revendum, si venditori placuerit; venditor verò ad redimendum, si placuerit emptori. Frequenter adjicitur etiam tempus, v. g. ut intra tres annos revenditio celebretur.—2.º Pacta hæc de se sunt licita (*l. 2. C. de pact. int. empt. et c. 10 de fid. instrum. et Extravag. 1, et 2. h. t. int. com.*) Nam sicut venditor potestatem habet rem absolutè vendendi, ita quoque vendendi cum certo modo et pacto: et similiter emptor cum, vel sine tali pacto liber est ad emendum, modò æqualitas utrinque servetur. Si pactum adjicitur gratia venditoris, pretium minuitur, v. g. hunc hortum, qui constat 200 vendo tibi 100, ut eodem pretio mihi illum vendas, quando-cumque mihi placuerit. Si verò pactum adjicitur gratia emptoris, pretium augetur, v. g. emo à te hortum 200, qui tanti non valet, ut quodcumque illum tibi revendere possim. Vitanda autem est palliata usura, et iniquitas, cujus signa sunt: pretium vile ab emptore oblatum pro re diutius retinenda: item si emptor, aliàs usuris assuetus, nolit mutuum dare, sed rem emere cum pacto retrovendendi (*c. 5. h. t. c. 4 de pignor.*) Porrò servata utrinque justitia, emptor fit dominus rei et fructuum perceptorum: fructus verò immaturi pendentes, facta revenditione, pro rata inter utrumque dividuntur (*§. 41. Inst. de R. D. Reiff. à n. 279.*)

142. Q. V. *An licitus sit contractus mohatræ?*

Contractus iste est species revenditionis, seu conventio, qua, v. g. mercator vendit merces summo pretio justo emptori ad creditum, ut statim ab eodem emptore, numerata pecunia indigente, easdem merces emat pretio infimo, dando pecuniam numeratam; ut si vendidit pro 100, et emat pro 90. Aliter vocatur *Varatra*, vel *Buratra*, Italis *Stocco*, *stocola-verachola*, Gallis *vente*, *revente*, et apud Hispanos multum viguit.

R. Negative; nam contractus iste ob palliatam usuram damnatus est ab Inn. XI *propos. 40*, et à Covar. dicitur latrocinii genus maximè execrandum, et justis pœnis vindicandum. Vide Carden. in dissert. ad dictam *propos. 40*.

143. Q. VI. *Quid sit retractus, et quid juris circa eum?*

R. 1.º Retractus est: jus redimendi rem venditam, oblato eodem pretio (*l. 9. §. 1. ff. de administr. rer. ad civit.*) Aliter vocatur *jus congrui*, et *protimeseos*, seu *prælationis*; estque vel *conventionalis* ex pacto partium, vel *legalis*, tam scriptus, quàm consuetudinarius, et conceditur certis personis et excertis causis. Sic dominus directus pro emendo dominio utili à vasallo, vel emphyteuta, creditor pro bonis subhastatis, socius, vel cohæres pro re communi ceteris emptoribus præferuntur (*l. fin. C. de jur. emphyt. l. 16. ff. de reb. auth. jud. poss.*) Sed hodie celeberrimus est *retractus gentilitius* totius Germaniæ consuetudine firmatus, vi cujus propinquior consanguineus legitime natus, sive mas, sive femina, sive laicus, sive Clericus, rem